

5. Чесноков Н. Н. Легкая атлетика: учебник / под. общ. ред. Н. Н. Чеснокова, В. Г. Никитушкина. – М. : Физическая культура, 2010. – 448 с.
6. Grant C. H., & Geadelmann P. L. Equality in sport for women // Physical Education, and Recreation. – Washington, DC : American Alliance for Health, 2008. – P. 96–102.
7. Holloszy J. O. Metabolik consequences of endurance exercise training / J. O. Holloszy // Exercise, Nutrition and Entryg Metabolism. – New York : Macmillan, 1988. – P. 116–131.
8. Wrublewski E. Programowanie procesv treningowego kobet w szybkościowo-silowych konkorencjach lekkiej atletyki / E. Wrublewski, V. Balachnichov, O. Mirzozew // Proces Doskonalenia Treningu I Walki Sportowej. – Warszawa : AWF, 2006. – Т. 3. – P. 298–300.
9. Jyrki A. Health of Master Track and Field Athletes: A 16-year Follow-up Study // Clinical Journal of Sport Medicine : March 2006. – Volume 16, Issue № 2. – P. 142–148.
10. Vernacchia R. A., McGuire R. T., Reardon J. P., Templin D. P. Psychological characteristics of Olympic track and field athletes // International Journal of Sport Psychology. – USA, 2000. – 85 p.

Сичов С.О.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРИНЦИПІВ В ЕРГОТЕРАПІЇ

У статті розглянуто особливості застосування педагогічних принципів в ерготерапії. Пошук різноманітних форм і методів фізичної реабілітації на основі науково-обґрунтованих засобів потребує пошуку нових підходів відновлення людей з обмеженими можливостями. Ефективним засобом при створенні ерготерапевтичної програми реабілітації людей різної нозології є дотримання педагогічних принципів. Впровадження цих принципів в практичну діяльність ерготерапевтів сприятиме швидкому відновленню людей з обмеженнями життєдіяльності.

Ключові слова: ерготерапія, педагогічні принципи, реабілітація, програма, діяльність, занятість, заняття.

Сычев С.А. Использование педагогических принципов в эрготерапии. В статье рассмотрены особенности использования педагогических принципов в эрготерапии. Поиск разнообразных форм и методов физической реабилитации на основе научно обоснованных средств требует поиска новых подходов восстановления людей с ограниченными возможностями. Эффективным средством при создании эрготерапевтической программы реабилитации людей разной нозологии есть соблюдение педагогических принципов. Внедрение этих принципов в практическую деятельность эрготерапевтов способствует быстрейшему восстановлению людей с ограничениями жизнедеятельности.

Ключевые слова: эрготерапия, педагогические принципы, реабилитация, программа, деятельность, занятость, занятие.

Sychov S.A. Application of pedagogical principles in ergotherapy. The most important task today is the implementation of measures to increase life expectancy and period of work activity people. The need to improve qualitative and quantitative indicators of social life require new approaches to improving and enriching the content of physical rehabilitation using progressive ideas and best international practices. Ergotherapy one of the ways of modern rehabilitation is growing around the world and designed to administer aid to people with disabilities, lesions of the musculoskeletal system, central and peripheral nervous system. The task of ergotherapy is return of person to daily activities and social life while taking into account its own needs and desires. Occupation of person with disabilities is based on restoring these activities - a meet the basic physiological needs and the needs of self-service (acceptance food, sleep, personal care, hygiene, etc.) activities like work or education; commitment activities (housework, cooking, going to the shop, childcare, etc.) activities in their free time.

Effective means of restoring a person with disabilities is to create a rehabilitation program in compliance with the pedagogical principles. Thus the principle of comprehensiveness of ergotherapy measures provides the most extensive use of treatments to achieve the best result possible and this involves teachers, psychologists, doctors, sociologists.

Pedagogical principles of continuity and consistency of therapeutic interventions Ergo provides the program carried out in strict sequence of procedures and practices that should promote maximum elimination of disabling consequences.

Important pedagogical principles in the application of the rehabilitation program using a variety of motor actions, exercises, training vestibular apparatus receptors muscle physical abilities of people with disabilities is to observe the principles of visibility, accessibility and individuality as well as systematic means of recovery.

Consequently, the observance of the pedagogical principles depends on the effectiveness of the methods, forms and techniques of rehabilitation, correctional and compensatory rehabilitation and training, determination of individual psychological features, age and nosology characteristics of people with disabilities.

Key words: ergotherapy, pedagogical principles, rehabilitation, program, activity, employment and occupation.

Постановка проблеми. Серед найважливіших завдань сьогодення є системи заходів по збільшенню тривалості і періоду трудової активності людей, зміцнення здоров'я населення України. Нажаль кількість людей з обмеженими можливостями життєдіяльності в результаті хвороби або каліцтва збільшується з кожним роком. Це передбачає впровадження різних форм і методів фізичної реабілітації на основі обґрунтованих рекомендацій з питань відновлення, раціонального режиму праці та відпочинку, здорового способу життя, оптимальної рухової активності. Потреби покращення якісних і кількісних показників

суспільного життя вимагають пошуку нових підходів для удосконалення та збагачення змісту фізичної реабілітації з використанням прогресивних ідей сьогодення і передового світового досвіду. Так, сьогодні у Австралії, Канаді, США та інших країнах успішно розвивається «occupational therapy» як «заняттєва терапія», у Росії, Бельгії та Німеччині переважно вживають термін «ерготерапія». Для нашої країни ця сфера професійної діяльності включена до переліку послуг, які надаються особам з інвалідністю, ураженням опорно-рухового апарату та центральної і периферичної нервової системи, та віднесена до фізичної реабілітації. Таким чином, ерготерапія це комплекс методів, спрямованих на допомогу людині в повсякденному житті й сприяючих розвитку, відновленню й підтримці необхідних побутових навичок і дій. З'ясуємо у статті, які педагогічні принципи і чому використовуються при застосуванні ерготерапевтичних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів використання реабілітаційних заходів присвячені роботи Т.Абрамова, В.Мурзи, В.Мухіна, І.Башкіна, Т.Д'яченко, О.Марченко, Л.Сущенко, Ю.Попадюхи, Ю.Горго та інших. Разом з тим проведений аналіз наукових досліджень свідчить, що сфера професійної діяльності ерготерапевта в Україні поки що залишається малозначною, проте є дуже актуальною й активно обговорюється вітчизняними реабілітологами на різноманітних форумах [1, 5, 6]. Тема дослідження є складовою науково-дослідної роботи кафедри біобезпеки і здоров'я людини НТУУ «КПІ», дослідження виконано в рамках наукової теми: «Розробка технологій психолого-фізичної реабілітації та оздоровлення людини», державний реєстраційний номер 0111U003539.

Формування цілей роботи полягає в обґрунтуванні ефективності відновлюваних процесів людини засобами енерготерапії з дотриманням педагогічних принципів.

Предмет дослідження. Застосування педагогічних принципів в ерготерапії, які забезпечують більшу ефективність відновлювальних процесів у людей з різними нозологіями.

Методи дослідження. У процесі було використано наступні методи: аналіз літературних джерел, педагогічні спостереження, опитування, бесіди, аналіз отриманих результатів.

Результати дослідження. Ерготерапія – це професія, яка спрямована на повернення людини до повсякденної діяльності та суспільного життя з урахуванням при цьому її особистих потреб і бажань. Важливе місце при застосуванні ерготерапевтичних заходів належить зайнятості людини з обмеженими можливостями. Повсякденна людська зайнятість позначена певними формами, сенсом, метою, стилем культури та соціальним змістом. Бути зайнятим означає використовувати та навіть контролювати свій час або простір. Заняття для людини з обмеженими можливостями це сукупність усього того, що людина робила або робить та забезпечує основу самоусвідомлення, залучає до навколишнього світу, дозволяючи при цьому вижити і зберегти себе. Використання ерготерапевтами заняття розвиває здібності та навички, сприяючи задоволенню інтересів, вираженню цінностей людини. Заняття містять завдання, які взаємопов'язані певними характеристиками, та найголовніше, щоб вони мали сенс для особи, яка займається ними. В ерготерапії поняття «зайнятість» містить декілька елементів, починаючи від спрямованості мети та використання часу і закінчуючи впливом культури і навколишнього середовища на людину. Процес реабілітаційних заходів ерготерапевт спрямовує свої зусилля на надання допомоги людині в тому, щоб діяти. Зміна діяльності спрямована на підтримку залучення у значущу зайнятість, що відповідно, впливає на здоров'я, благополуччя, та життєве задоволення. Зміст і значення заняття часто залежить від оточення людини і впливають на соціальний аспект саме в тому, як людина описує заняття та як вона його цінує.

Ефективність ерготерапевтичних заходів базується на відновленні наступних видів діяльності – це необхідна діяльність як задоволення базових фізіологічних потреб і потреб самообслуговування (прийняття їжі, сон, особистий догляд, гігієна та інше); діяльність за угодою як оплачувана праця або освіта у навчальному закладі, що базується на взаємному обміні та відбувається в основному за межами дому; діяльність за зобов'язаннями (робота по дому, приготування їжі, похід до магазину, догляд за дітьми та інше); діяльність у вільний час (відпочинок та інші види діяльності, які людина хоче виконувати).

Для успішного проведення ерготерапевтичних заходів і досягнення поставлених конкретних цілей в кожному випадку необхідно дотримання основних педагогічних принципів. Педагогічні принципи (від латинської – основа) в реабілітації називають найбільш важливі теоретичні положення, які об'єктивно відображають суть і закономірності відновлення, навчання і всебічного розвитку особливості. Великий спектр педагогічних принципів при застосуванні ерготерапевтичних заходів сприяє набуттю людьми з обмеженнями життєдіяльності максимального рівня функціональності та незалежності у всіх аспектах життя через певний набір занять (діяльності) та активних реабілітаційних технологій, відновленню у них фізичного, соціального та психічного здоров'я, повернення людини до нормального професійного, побутового функціонування та інтеграції її у суспільство.

При створенні реабілітаційної програми ерготерапевт розробляє компоненти індивідуальної програми з ерготерапевтичних реабілітаційних втручань та безпосередньо проводить їх. Бере участь у аналізі виконання реабілітаційної програми та внесення корективів на кожному з етапів, а також постійно веде встановлену профільну оцінку та звітну документацію з ерготерапії. Крім того, важливим є консультації щодо влаштування доступного і безпечного функціонального середовища вдома, на роботі, в громадських місцях, у оточенні осіб з обмеженими фізичними можливостями. Ерготерапевт консультує родичів та опікунів щодо виявлених порушень і шляхів досягнення особами з обмеженими фізичними можливостями максимальної незалежності і нормального рівня здоров'я, залучає їх до планування і проведення реабілітаційної програми та надання необхідної їм допомоги.

З'ясуємо, які педагогічні принципи найбільш ефективні при створенні реабілітаційної програми та застосуванні ерготерапевтичних заходів.

Принцип комплексності ерготерапевтичних заходів передбачає максимально широке використання різноманітних процедур з метою досягнення максимально можливого результату відновлення людини з обмеженими можливостями. Принцип комплексності передбачає, що в програмі ерготерапевтичних заходів інвалідів і хворих з ушкодженнями повинні брати участь психологи, педагоги, медики, соціологи. Тому при дотриманні педагогічного принципу комплексності сьогодні реалізуються методи психологічної реабілітації з метою вироблення у хворого мотивації на реабілітацію; методи кинезотерапії, мануальної терапії, масажу, апаратної фізіотерапії та інше; медикаментозна реабілітація; артотерапія; трудотерапія та інше.

Педагогічний принцип безперервність ерготерапевтичних заходів передбачає запобігання інвалідності, зменшення тяжкості інвалідності та пов'язаних з нею витрат на тривалий процес матеріального забезпечення, поступове одужання і повернення людини до трудової діяльності.

Педагогічний принцип послідовність ерготерапевтичних заходів передбачає, що реалізація індивідуальної програми реабілітації повинна здійснюватися в суворій послідовності процедур і методів та має сприяти максимальній ліквідації інвалідизуючих наслідків і подальшій інтеграції людини з обмеженими можливостями у суспільство.

Педагогічний принцип наступність ерготерапевтичних заходів передбачає, що для успішного проведення відновлення людей з обмеженими можливостями і досягнення запланованого результату у програмі повинна дотримуватися наступність як в окремих етапах реабілітації, так і у всіх аспектах єдиного відновлюваного процесу (медична, педагогічна, соціальна реабілітація).

Важливими педагогічними принципами в процесі застосування реабілітаційної програми з використанням різноманітних рухових дій, вправ, тренувань вестибулярного апарату, рецепторів м'язів, фізичних здібностей людей з обмеженими можливостями є дотримання принципів наочності, доступності і індивідуальності, а також систематичності засобів відновлення. Так, принцип наочності реалізується в процесі пізнання суті рухових дій, біомеханічних закономірностей їх побудови. Він передбачає формування у людей з обмеженими можливостями точного образу рухової дії, фізичної вправи тощо. Принцип наочності припускає максимальне використання різних способів навчання руховим діям, що дає можливість спираючись на максимальну активність аналізаторів зробити дію зрозумілою людиною.

Принцип доступності і індивідуальності вимагає в процесі ерготерапевтичних заходів максимально враховувати індивідуальні особливості людини з обмеженими можливостями, це особливості хвороби, вік, стан здоров'я, функціональний стан, фізичний розвиток. Дотримання цих принципів дає можливість підібрати такий матеріал в занятті, який би людина не тільки могла осилити, але і дістати можливість подальшого розвитку та відновлення. При складанні ерготерапевтичної програми реабілітації ці принципи орієнтовані на конкретну особистість з урахуванням хвороби та її наслідків, ступеня вираженості обмежень життєдіяльності, в тому числі втрати працездатності, професії. При цьому людину з обмеженими можливостями потрібно орієнтувати на досягнення конкретних результатів по закінченню даної програми реабілітації.

Педагогічний принцип систематичності припускає побудову реабілітаційної програми у вигляді певного алгоритму, що забезпечує логіку і взаємозв'язок різних аспектів відновлення людей з обмеженими можливостями. Він вимагає, щоб ерготерапевтичні заходи не зводилися до проведення епізодичних, розрізнених процедур, а здійснювались безперервно і послідовно.

Одним з важливих аспектів реалізації педагогічного принципу систематичності є багатократне повторення одних і тих же завдань (процедур) впродовж тривалого часу. Дотримання цього принципу передбачає оптимальну варіативність використовуваних засобів і методів відновлення, дозування навантажень, форм і умов організації занять та їх проведення.

Висновки. Отже, застосування педагогічних принципів при складанні ерготерапевтом програми реабілітації сприяло більш ефективному і продуктивному процесу відновлення людей з обмеженими можливостями. Науково обґрунтовані педагогічні принципи дозволили ерготерапевтам використовуючи кваліфіковане спостереження визначати, які рухові дії є ефективними або неефективними під час виконання вправ на поставу, рухливість, координацію рухів, силу й енергію. Від дотримання педагогічних принципів залежала ефективність методів, форм та прийомів реабілітаційної допомоги, корекційного і компенсуючого відновлення і навчання, визначення індивідуальних психологічних особливостей, вікових та нозологічних характеристик людей з обмеженнями життєдіяльності.

Подальші дослідження передбачають вивчення найбільш ефективних форм і методів ерготерапевтичних заходів з особами різних нозологічних характеристик.

Література

1. Багрій. І.П. Теоретичне осмислення поняття «зайнятості» у заняттєвій терапії / І.П.Багрій // Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогіки та психології: збірник тез. – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2013. – С.110 – 112.
2. Марченко О.К. Основы физической реабилитации: учеб. для студентов вузов / О.К.Марченко. – К.: Олимп. лит., 2012. – 528 с.
3. Мурза В.П. Психолого-фізична реабілітація: [підручник] / В.П.Мурза. – К.: Олан, – 2005 – 607 с.
4. Мухін В.М. Фізична реабілітація: [підручник] / В.М.Мухін. – К.: Олімп. література, 2010. – 423 с.
5. Ерготерапія і життєдіяльність, 2013 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ergoterapia.wordpress.com/2013/01/30/ерготерапія_і_життєдіяльність.
6. Эрготерапия (Occupational Therapy) – новая профессия в сфере реабилитации для Украины. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaua.info/mmaforum_arch/theme/516316.html.
7. Baltes P.B. Theoretical propositions of lifespan developmental psychology: On the dynamics growth and decline // *Developmental Psychology*. – 1987. – № 23 (5) – P.615-621.
8. Christiansen C.H. Introduction to occupation: The art science of living / Carles H., Christiansen C. – 2 nd ed. Library of congress Cataloging-in-Publication Data, 2010. – 434 p.
9. Christiansen C.H. Occupational therapy, Performance, Participation and Well-being / Carles H., Christiansen C. – Library of congress Cataloging-in-Publication Data, 2005. – 668 p.
10. Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process // *American Journal of Occupational Therapy*. – 2002. – № 56 – P. 615-640.
11. Moruno Miralles P. Occupational Therapy: And historical perspective: [Internet monograph] / Moruno Miralles P., Talavera Valverde M. – TOG (A Coruna): ARGTO, 2007. – 323 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.revistatog.com>.